

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

ફોજદારી વિવિધ અરજી (એફ.આઈ.આર./આદેશ રદ કરવાની અને રદ કરવાની

માટે) નં. ૧૨૬૦/૨૦૧૨ની

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ આર.ડી. કોઠારી

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના અહેવાલદાતાઓને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં

આવી શકે છે ?

૨. રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનું કે નહીં?

૩. શું ન્યાયમુર્તીશ્રીઓ ચુકાદાની ઉચીત નકલ જોવા ઈચ્છે છે?

જ. શું આ મામલે ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ની વ્યાખ્યા અંગે અથવા તેના અંતર્ગત કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાનૂની નોંધપાત્ર પ્રશ્ન ઉદ્ભવે છે?

પ. શું તેને સીવીલ જજને પરિપત્રિત કરવામા આવે ?

=====

નાનજીભાઈ દેવજીભાઈ નાડીયાપરા....અરજદાર(ઓ)

વિ.

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧....પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

હાજરી:

અરજદાર નં. ૧ માટે એમ.એસ. ત્રુષા કે પટેલ, વકીલશ્રી

પ્રતિવાદી નં. ૨ માટે શ્રી આનંદ બી. ગોગિયા, વકીલશ્રી

પ્રતિવાદી નં. ૨ માટે શ્રી આર.બી. ગોગિયા, વકીલશ્રી

પ્રતિવાદી નં. ૨ માટે એમ.એસ. કાજલ એલ. કલવાણી, વકીલશ્રી

પ્રતિવાદી નં. ૧ માટે શ્રી કે.પી. રાવલ, એ.પી.પી.

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ આર.ડી. કોઠારી

તારીખ : ૦૮/૦૯/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. પક્ષકારો તરફથી વિદ્વાન વકીલે પોતાની વાત સમાન પ્રબળતાથી રજૂ કરી, જ્યારે અરજીકર્તા દાવો કરે છે કે કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, તેને પુરાવા પર મુકવા યોગ્ય કોઈ કેસ જ નથી. બીજી તરફ, ફરિયાદીનો દાવો છે કે તહોમતનામું પહેલેથી જ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે અને અન્યથા પણ વર્તમાન અરજીકર્તા સામે પ્રાથમિક દષ્ટિએ કેસ બને છે.

૨. સંબંધિત હકીકતો સંક્ષેપમાં નીચે મુજબ છે :

૨.૧. શ્રી હસમુખભાઈ ગોવિંદજીભાઈ ગઢીયા, નિવાસી મિડલસેક્સ, યુ.કે., ૦૭.૦૧.૨૦૦૮ના રોજ ગુજરાત વિજિલન્સ આયોગને એક સંદેશાવ્યવહાર કર્યો હતો, જેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ સર્વે નં. ૫૧૭ અને ૫૧૮ ધરાવતા પ્લોટ નં. ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ના માલિક છે. એવું જણાય છે કે આ પ્લોટો ઉપરાંત તેઓ વિવિધ સર્વે નંબરોના અન્ય અનેક પ્લોટોના પણ માલિક છે – મુખ્યત્વે સર્વે નં. ૩૦૫ અને ૪૦૧માં આવેલા પ્લોટો. વિવાદાસ્પદ પ્લોટોના સંદર્ભમાં તેમણે આયોગનું ધ્યાન લેખિત સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા દોર્યું હતું કે “કેટલાક લોકોએ તેમાં બાંધકામ કરી લીધું છે અને ગેરકાયદે કબજો જમાવ્યો છે”. તેમના અન્ય પ્રયાસો નિષ્ફળ ગયાની દલીલ સાથે – એમનો આક્ષેપ છે – તેમણે આ સંદેશાવ્યવહાર તે આયોગને કર્યો હતો. એવું જણાય છે કે હસમુખભાઈ

ગઢીયાની ફરિયાદ સંબંધિત પોલીસ મથકે મોકલવામાં આવી હતી અને પોલીસે તપાસ હાથ ધરી હતી. તેના અનુસંધાને રાજકોટના ગાંધીગ્રામ પોલીસ મથકે એક ફોજદારી ફરિયાદ નોંધાઈ હતી, જે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૬૫, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૭૧ અને ૧૨૦બ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે સી.આર. નં. આઈ-૧૮/૨૦૦૯ તરીકે નોંધાયેલી છે. ફરિયાદમાં માત્ર એક વ્યક્તિ, નામે રમેશભાઈ નરસી વડોલિયા,ને આરોપી તરીકે નામિત કરવામાં આવ્યા હતા.

૨.૨. વર્તમાન કેસમાં, અમને સર્વે નં. ૫૧૭ અને ૫૧૮ના પ્લોટ નં. ૨૪, ૨૫ અને ૨૬ અંગે સંબંધ છે. નોંધનીય છે કે આ પ્લોટોના સંબંધમાં કુલ સાત વેચાણદસ્તાવેજો કરવામાં આવ્યા હતા. લગભગ તમામ વેચાણદસ્તાવેજો રમેશભાઈ નરસી વડોલિયા દ્વારા, જે અહીંથી 'એ-૧' તરીકે ઉલ્લેખિત છે, કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ વેચાણદસ્તાવેજ તેમણે પોતાના પિતાના નામે ૨૯.૦૩.૧૯૯૩ના રોજ કર્યો હતો. એ-૧એ મનીબેનના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક તરીકે વેચાણદસ્તાવેજ કર્યો હતો. (મનીબેન 'ફરિયાદી' હસમુખભાઈ ગઢીયાની માતા છે). ત્યારબાદ, ૦૩.૦૬.૧૯૯૩ના રોજ, એ-૧ના પિતાએ આ જમીનના એક ભાગનું હસ્તાંતરણ નોંધાયેલ વેચાણદસ્તાવેજ કરીને ભાનુબેનના નામે કર્યું હતું. કહેવાયેલા પ્લોટના બીજા ભાગનું હસ્તાંતરણ એ-૧ના પિતાએ અન્ય બે વ્યક્તિઓ, એટલે કે રમેશભાઈ નરસી નાડિયાપરા અને મનસુખભાઈ નરસી નાડિયાપરા,ના નામે ૧૬.૧૨.૧૯૯૩ના રોજ નોંધાયેલ વેચાણદસ્તાવેજ

કરીને કર્યું હતું. એ વચ્ચે, ૦૬.૦૯.૧૯૯૩ના રોજ, એ-૧એ મનીબેનના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક તરીકે પ્લોટ નં. ૨૫ બાબતે છોટાભાઈના નામે અન્ય એક વેચાણદસ્તાવેજ કર્યો હતો. ત્યારબાદ, ૧૯.૦૮.૧૯૯૩ના રોજ એ-૧એ પ્લોટ નં. ૨૬ બાબતે કુંવરબેનના નામે અન્ય એક વેચાણદસ્તાવેજ કર્યો હતો. વધુ બે વેચાણદસ્તાવેજો અનુક્રમે ૦૪.૦૩.૧૯૯૪ અને ૦૬.૧૧.૧૯૯૬ના રોજ એ-૧ દ્વારા કરવામાં આવ્યા હતા — પહેલો ચંપાબેનના નામે અને પછીનો દાનાભાઈના નામે, બંને પ્લોટ નં. ૨૫ના એક ભાગના સંબંધમાં હતા અને બંને કેસોમાં, એ-૧એ મનીબેનના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક તરીકે કાર્ય કર્યું હતું. જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વર્તમાન અરજદારનું નામ રમેશભાઈના પિતાના નિવેદનમાં ખુલાસો કરવામાં આવ્યું હતું. તેના અનુસંધાને આરોપીની ૨૩.૦૩.૨૦૦૯ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.

૨.૩. નોંધાયેલી ફરિયાદના અનુસંધાનમાં, પોલીસે વિવિધ પક્ષોના નિવેદનો નોંધ્યા હતા, જેમણે ચર્ચાસ્પદ પ્લોટોની ખરીદી માટે કરાર કર્યો હતો. તપાસના અંતે, પોલીસે તહોમતનામું પણ દાખલ કર્યું હતું.

૩. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની દલીલો સાંભળવામાં આવી.

જ. અરજદાર તરફેથી વિદ્વાન વકીલ શ્રીમતી તૃષા પટેલે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદ અત્યંત વિલંબિત તબક્કે, એટલે કે આક્ષેપિત ઘટનાના લગભગ ૧૭ વર્ષ પછી દાખલ કરવામાં આવી છે અને માત્ર આ જ આધાર પર વર્તમાન ફરિયાદ રદ કરવી જોઈએ. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વર્તમાન અરજદારની બાબતમાં તો તેની સામે પ્રાથમિક દષ્ટિએ પણ કોઈ કેસ બનતો નથી. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ અડધા ડઝનથી વધુ વેચાણ દસ્તાવેજોની નોંધણી આસપાસ કેન્દ્રિત છે. વર્તમાન અરજદારે ન તો કોઈ વેચાણ દસ્તાવેજ તૈયાર કર્યો છે, ન તો તેણે કોઈ સ્ટેમ્પ પેપર ખરીદ્યું છે, અને ન તો તે કોઈપણ વેચાણ દસ્તાવેજમાં સાક્ષી તરીકે ઊભો રહ્યો છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે વેચાણ દસ્તાવેજના અવલોકન પરથી એવું જણાશે કે વર્તમાન અરજદારે કોઈ પ્રતિફળ મેળવ્યું નથી અને માત્ર આ-૧ના પિતાના નિવેદનના આધારે વર્તમાન અરજદારને ફસાવવામાં આવ્યો છે.

જ.૧. શ્રીમતી પટેલ, વિદ્વાન વકીલે નીચેના નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે :

(૧) કિસન સિંઘ (મૃતક) વારસદારો દ્વારા વિ. ગુરપાલ

સિંઘ અને અન્ય, (૨૦૧૦) ૮ એસસીસી ૭૭૫;

(૨) ઈન્દર મોહન ગોસ્વામી અને અન્ય વિ. રાજ્યના કેસમાં

ઉત્તરાંચલ અને અન્ય, ૨૦૦૮ (૧) જી.એલ.એચ. ૬૦૩;

(૩) પરમજીત બત્રા વિ. ઉત્તરાખંડ રાજ્ય &

અન્ય જેટી. ૨૦૧૨ (૧૨) એસ.સી. ૩૯૩;

(૪) મેસર્સ પેપ્સી ફૂડ્સ લિ. અને અન્ય વિ. સ્પેશિયલ

ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૮ એસ.સી. ૧૨૮;

(૫) અનિલ રીટોલિયા @ એ.કે. રીટોલિયા વિ. બિહાર રાજ્ય ૨૦૦૮ (૩)

જી.એલ.એચ. ૧૬૫;

(૬) અશોક ચતુર્વેદી અને અન્ય વિ. શિતુલ એચ. ચાંચાણી અને અન્ય.

(૧૯૯૮) ૭ એસસીસી ૬૯૮;

(૭) જી. સાગર સૂરી અને અન્ય વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, ૨૦૦૦ (૨)

જી.એલ.એચ. ૧૯૧;

(૮) જોસેફ સેલ્વરાજ એ. વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૭

એસસીસી ૫૯;

(૯) ડૉ. શારદા પ્રસાદ સિન્હા વિ. બિહાર રાજ્ય (૧૯૭૭) ૧ એસસીસી ૫૦૫

૫. બીજી બાજુ, મૂળ ફરિયાદી – અત્રેના પ્રતિવાદી નં. ૨ માટેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી આનંદ ગોગિયાએ હાલની અરજીનો દ્વંદ્વપણો વિરોધ કર્યો અને રજૂઆત કરી કે વર્તમાન અરજદાર અને એ-૧ દૂરના સગાં છે. રજૂઆત કરવામાં આવી કે વર્તમાન મામલે પોલીસ દ્વારા ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેથી આ અદાલતે હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં, કારણ કે પોલીસને વર્તમાન અરજદાર સામે પણ પ્રાથમિક દષ્ટિએ કેસ જણાયો છે. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી કે

અરજદારે મહત્વપૂર્ણ તથ્યો દબાવ્યા છે, કારણ કે પોલીસ દ્વારા ચાર્જશીટ તો વર્ષ ૨૦૦૯માં જ દાખલ કરી દેવામાં આવી હતી અને અરજદારે આ અરજી વર્ષ ૨૦૧૨માં દાખલ કરી છે, છતાં મુખ્ય પ્રાર્થના માત્ર એફ.આઈ.આર. રદ કરવાની જ છે. પ્રારંભમાં ચાર્જશીટ રદ કરવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવી નહોતી. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી કે અરજદારે તપાસ દરમિયાન પોલીસ દ્વારા નોંધાયેલા તમામ સાક્ષીઓના નિવેદનો રજૂ કર્યા નથી. જે બે સાક્ષીઓના નિવેદનોમાં વર્તમાન અરજદારનું નામ આવ્યું હતું, તે અરજી સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી. વર્તમાન અરજીમાં અરજદારે મહત્વપૂર્ણ તથ્ય દબાવ્યું હોવાથી, અદાલતે હાલની અરજી પર વિચારણા કરવી જોઈએ નહીં. અરજદારે ઉઠાવેલી વિલંબ સંબંધિત આપત્તિઓ તરફ ધ્યાન દોરતાં, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૬૯ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું. તેનો સંદર્ભ લઈને અને તેના પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરવામાં આવી કે મર્યાદા સમયગાળો તે તારીખથી શરૂ થાય છે, જ્યારે ફરિયાદીને ગુનો થયાની જાણ થાય છે. રજૂઆત કરવામાં આવી કે માત્ર મર્યાદાના આધાર પર ફરિયાદ રદ કરી શકાય નહીં. વધુમાં રજૂઆત કરવામાં આવી કે આવવા ગંભીર સ્વરૂપના કેસમાં પુરાવાની માત્રા નહીં, પરંતુ પુરાવાની ગુણવત્તા જોવાની રહે છે. પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલના મતે, કેસમાં સુનાવણી થવી યોગ્ય છે અને આ તબક્કે આ અદાલતે હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. શ્રી ગોગિયાએ નીચેના નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે :

(૧) મદાન મદનલાલ શર્મા વિ. પંજાબ અને હરિયાણા કેસમાં

વડી અદાલત દ્વારા તેના રજિસ્ટ્રાર ૨૦૦૦ (૨) સીઆર.એલ.જે. ૧૫૧૨;

(૨) ડોલીબેન કાંતિલાલ પટેલ વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને

વગેરે ૨૦૧૩ (૨) જીએલઆર ૧૨૮૯;

(૩) દોલતરામ ટેકચંદ હરજાની વિ. રાજ્યના કેસમાં

ગુજરાત અને અન્ય, ૨૦૧૩ (૩) જીએલઆર ૨૧૩૩;

(૪) જાપાની સાહૂ વિ. ચન્દ્ર શેખર મોહંતી ના કેસમાં

(૨૦૦૭) ૭ એસસીસી ૩૯૪;

(૫) બહુ રામ વિ. રાજસ્થાન રાજ્ય ૧૯૬૩(૩)ના કેસમાં

એસસીઆર ૩૭૬;

(૬) વિજયન્દર કુમાર અને અન્ય વિ. રાજ્ય ઓફ

રાજસ્થાન તથા એક અન્ય, (૨૦૧૪) ૩ એસસીસી ૩૮૯;

૬. પ્રતિવાદી-રાજ્ય તરફથી હાજર વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી કે.પી. રાવલની દલીલો સાંભળી.

૬.૧ એ પણ કહેવાય કે ફરિયાદી તરફથી સુનાવણી સમયે વિદ્વાન વકીલ શ્રી ગોગિયા દ્વારા પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે નીચલી અદાલત સમક્ષ એ-૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલી મુક્તિ અરજી પેઝિંગ છે. વધુમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદીએ આગળની તપાસ માટે અરજી કરી હતી, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે આ આધાર રજૂ કર્યો હતો કે મિલકતના ખરીદદારને આરોપી તરીકે જોડવામાં આવવો જોઈએ. આગળની તપાસ માટેની આ અરજી નીચલી અદાલતે મંજૂર કરી નહોતી અને તેના વિરુદ્ધ, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પુનર્વિચાર અરજી સત્ર અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ છે.

૭. અરજીકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલશ્રીએ આધાર રાખેલાં ન્યાયનિર્ણયોનો પ્રથમ ઉલ્લેખ કરવામાં આવે.

૭.૧. ઇન્દર મોહન ગોસ્વામી (સુપ્રા)ના કેસમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૨૦, ૪૬૭ તથા કલમ ૧૨૦બી હેઠળના ગુનાઓ અંગે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિવાદિત વિષય બાબતે ફરિયાદ દાખલ કર્યા પછી, નાગરિક ન્યાયાધીશ (વરિષ્ઠ વિભાગ) સમક્ષ મૂળ વાદ ક્રમાંક ૩૦૨/૨૦૦૩ તરીકે નાગરિક વાદ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. તહોમતનામુ દાખલ થયા બાદ, અપીલકર્તાઓ દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને વડી

અદાલતનો આશ્રય લીધો હતો. ઉક્ત અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે અરજી મંજૂર કરતી વખતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

૨૨. અપીલકર્તાઓ તથા પ્રતિવાદીઓ દ્વારા આક્ષેપિત તથ્યોની સત્યતા સક્ષમ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી દીવાની અદાલત દ્વારા માત્ર પુરાવા અને દસ્તાવેજોના આધારે જ નિર્ધારિત કરી શકાય. વિવાદ વિષયવસ્તુ સંપૂર્ણપણે દીવાની સ્વરૂપનો છે અને પ્રતિવાદી ઉએ અગાઉથી જ નાગરિક ન્યાયાધીશની અદાલતમાં દીવાની વાદ દાખલ કર્યો છે. આ કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ ફોજદારી કાર્યવાહી આરંભવી અદાલતની પ્રક્રિયાનો સ્પષ્ટ દુરુપયોગ છે.

૭.૧.૧. ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ની વ્યાપ્તિનો ઉદ્દેશ કર્યા બાદ કલમોનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું

ભારતીય દંડ સંહિતાની ૪૧૫ અને ૪૬૭, અદાલતે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો હતો કે વર્તમાન કેસમાં પોતાની સહજ અધિકારિતાનો ઉપયોગ કરવાથી ઇનકાર કરવાથી ગંભીર ન્યાયભંગ થયો છે.

૭.૨. કિસન સિંઘ (ઉપરોક્ત) ના મામલે, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૪૨૦, ૪૨૩, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૭૧ અને ૧૨૦બી હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ અંગે ફરિયાદ

દાખલ કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરિયાદ રદ કરી હતી. ફરિયાદ રદ કરવાની કાર્યવાહી જાળવી રાખતાં, એફ.આઈ.આર ત્વરિત અને વહેલી નોંધણીના મુદ્દા પર, સર્વોચ્ચ અદાલતે ૨૧ અને ૨૨ નંબરના અનુચ્છેદોમાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

“૨૧. જાણનારે ઘટનાની તુરંત અને વહેલી રિપોર્ટિંગ તેના તમામ જીવંત વિગતો સાથે કરવાથી તેના વર્ણનની સચ્ચાઈ અંગે આશ્વાસન મળે છે. એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં જો કંઈક વિલંબ થાય તો ફરિયાદીએ તેનું સ્પષ્ટીકરણ આપવું જ પડે. નિઃસંદેહ, એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં થયેલો વિલંબ, જો તેની યોગ્ય રીતે સમજૂતી આપવામાં આવી હોય, તો ફરિયાદ પક્ષના કેસને અસંભવિત બનાવતો નથી. પરંતુ ફરિયાદ નોંધવામાં જાણબૂઝીને કરાયેલો વિલંબ હંમેશા ઘાતક સાબિત થાય છે. (સાહિબ સિંહ વિ. રાજ્ય હરિયાણા).

૨૨. જ્યાં એફ.આઈ.આર દાખલ કરવામાં વિલંબ થાય, ત્યાં અદાલતે એવા વિલંબ માટે વાજબી સ્પષ્ટીકરણ શોધવું પડે છે. આવા સ્પષ્ટીકરણના અભાવમાં વિલંબ ઘાતક સાબિત થઈ શકે છે. આવી કાર્યવાહીને રદ કરવાનો આધાર માત્ર એટલો નથી હોઈ શકતો કે આક્ષેપો પછીથી ઘડવામાં આવ્યા હતા અથવા ઘટનાનો રંગીન વર્ણન આપવામાં આવ્યું હતું. આવા કેસોમાં અદાલતે સમક્ષ

રહેલાં તથ્યોનું સાવધાનીપૂર્વક પરીક્ષણ કરવું જોઈએ, કારણ કે દીવાની અદાલતમાં નિષ્ફળ રહેલો અને સફળતા પ્રાપ્ત ન કરી શકેલો નિરાશ લિગન્ટ માત્ર દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઇરાદાથી અથવા સામે પક્ષ સામે બદલો લેવાના પરોક્ષ હેતુથી ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરી શકે છે. ખિન્ન અને નિરાશ લિગન્ટોને ફોજદારી અદાલતની અધિકારક્ષેત્રનો સસ્તામાં આશ્રય લઈને પોતાની હતાશાને વ્યક્ત કરવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ નહીં. અદાલતી કાર્યવાહી હેરાનગતિ અને પીડનના શસ્ત્રમાં પલટાઈ ન જવી જોઈએ. એવા કેસમાં, જ્યાં ફોજદારી દુભાવના અને વ્યક્તિગત વૈરભાવને કારણે સ્પષ્ટ રીતે બીજા પક્ષને હાનિ પહોંચાડવાના આશયથી અને તેને લાંબી તથા કઠિન ફોજદારી કાર્યવાહીમાં ફસાવવા માટે એફઆઈઆર દાખલ કરવામાં આવે, ત્યાં અદાલત એ મત લઈ શકે કે કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં આ કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ છે. (ચંદ્રપાલ સિંહ વિ. મહારાજ સિંહ, રાજ્ય હરિયાણા વિ. ભજન લાલ, જી. સાગર સુરી વિ. રાજ્ય ઉત્તર પ્રદેશ, અને ગોરિંગે પેતૈયા વિ. રાજ્ય આંધ્ર પ્રદેશ)."

૭.૩. પરમજીત બત્રા (ઉપરોક્ત)ના કેસમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૦૬, ૪૨૦, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૭૧, ૪૪૭ વગેરે હેઠળના ગુનાઓ અંગે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે ફરિયાદકર્તાની મૂળ ફરિયાદ વ્યવસાયના હિસાબો અપીલકર્તા/વ્યવસ્થાપક દ્વારા ન આપવાની છે.

કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લેતાં, વિવાદ મૂળભૂત રીતે નાગરિક વિવાદ છે, એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૭.૪. અશોક ચતુર્વેદી (ઉપરોક્ત)ના મામલે, ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૪૦૬, ૪૨૦, ૪૬૭, ૪૬૮ અને ૧૨૦બી હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાની ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની ધારા ૪૮૨ હેઠળની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે અપીલ મંજૂર કરતી વખતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :

.....અમે સ્પષ્ટપણે આ અભિપ્રાય પર છીએ કે અપીલકર્તાઓના સંબંધમાં કોઈ પણ ગુનાના આવશ્યક તત્વો હાલ સુધી સાબિત થયેલા નથી.....

૭.૪.૧ વધુમાં એવું ઠરાવાયું હતું કે ફરિયાદ અસ્પષ્ટ છે અને ફરિયાદીની હિસ્સેદારી નકલી સહી દ્વારા હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોવાના ખાલી આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે.

૭.૫. જી. સાગર સૂરી (ઉપરોક્ત) ના પ્રકરણમાં, વાટાઘાટયોગ્ય લેખપત્ર અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ હેઠળના ગુનાઓ માટે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, એ જ હકીકતોના આધારે, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૦૬ અને ૪૨૦ હેઠળના ગુનાઓ માટે બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

ઉક્ત ફરિયાદને અપીલકર્તાએ દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અરજી દાખલ કરીને પડકારી હતી, જે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે અપીલ મંજૂર કરતાં ઠરાવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓ સામે એ જ હકીકત અને ઉક્ત ગુનાઓ માટે ફોજદારી કાર્યવાહી ચલાવવી, એ કાનૂની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ છે.

૭.૬. જોસેફ સલ્વરાજ એ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૦૬, ૪૨૦ અને ૫૦૬ ભાગ ૧ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિગતવાર હેડનોટમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

“..... ઠરાવાયું કે, ભલે તહોમતનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું હોય, વડી અદાલત હજી પણ તપાસી શકતી હતી કે ફરિયાદીના એફઆઈઆરમાં, આરોપપત્રમાં, દસ્તાવેજોમાં વગેરેમાં આક્ષેપિત અપરાધો પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ સ્થાપિત થાય છે કે નહીં – ફરિયાદી સામેના એફઆઈઆર, આરોપપત્ર, દસ્તાવેજો વગેરે પરથી ફરિયાદી દ્વારા આક્ષેપિત અપરાધો પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ બનતા દેખાતા નથી, ન તો મિલકતની સોંપણી માટે છેતરપીંડી કે અપ્રામાણિક પ્રેરણા, ન તો અપિલકર્તા દ્વારા વિશ્વાસભંગ – હાલનો એફઆઈઆર કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ છે – પૂર્ણતઃ નાગરિક વિવાદને અપિલકર્તા વિરુદ્ધ બદલો લેવા માટે ફોજદારી અપરાધનો રંગ આપવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે – ફોજદારી આરોપને ટકાવી રાખવા આવશ્યક કડક પુરાવાના ધોરણને તે પૂર્ણ

કરતો નથી – આવા પ્રકારના કેસોમાં નાગરિક ખોટ અને ફોજદારી ખોટ વચ્ચે ભેદ કરવો આવશ્યક છે – તેથી, અપિલકર્તાને લાંબા વર્ષો સુધી ફોજદારી કાર્યવાહીનો ત્રાસજનક ઢોળાવો ભોગવવા મજબૂર કરી શકાશે નહીં, જ્યારે સ્વીકાર્ય રીતે અપિલકર્તા અને ફરિયાદી વિરુદ્ધ એક કેબલ સંચાલકો પૈકીના એક દ્વારા પહેલેથી જ નાગરિક દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, અને તે હજી પણ વિવાદાધીન છે – ફરીથી, ફરિયાદી એ દર્શાવી શક્યો નથી કે અપિલકર્તા અને તેના વચ્ચે કોઈ કરાર હતો, તો કરારની પરસ્પરતા તો બહુ દૂરની વાત છે – અપિલકર્તા વિરુદ્ધ એફઆઈઆર નોંધવા માટે પણ કોઈ કાર્યવાહક કારણ નહોતું, કારણ કે ફરિયાદીને ન તો કોઈ રકમ પ્રાપ્ત થવાની હતી, ન તો તે કોઈ રીતે તેના શહેરના ચોક્કસ વિસ્તારોમાં ઉપરોક્ત ચેનલના પ્રસારણમાં સહાયક હતો – તે તેના માટે સંપૂર્ણ અજાણ્યો હતો – અપિલકર્તાની ફોજદારી કાર્યવાહી માત્ર તેને હેરાનગતિ અને અપમાન તરફ દોરી જાય તેમ હતી, જેની અનુમતિ આપી શકાતી નથી – આમ, એફઆઈઆર રદ કરવામાં આવ્યો – ભારતીય દંડ સંહિતા ૧૮૬૦ – કલમો ૪૦૬, ૪૨૦ અને ૫૦૬ ભાગ ૧ – નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૦૮, ઓર્ડર ૩૭ નિયમ ૨”.

૭.૭. ડૉ. શારદાપ્રસાદ સિંહા (ઉપરોક્ત)ના કેસમાં પેરા નં. ૨ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવાયું હતું :

હવે કાયદો સ્થિર થઈ ગયો છે કે જ્યાં ફરિયાદ અથવા આરોપપત્રમાં દર્શાવવામાં આવેલા આક્ષેપો કોઈ પણ અપરાધનું રચન કરતા ન હોય, ત્યાં દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પોતાની આંતરિક અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વડી અદાલત માટે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અપરાધનું સંજ્ઞાન લેતા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કરવો યોગ્ય છે

૮. અરજદારના કેસની મૂલવણી કરવા માટે, હવે મૂળ ફરિયાદી તરફથી હાજર કરાયેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉલ્લેખિત ચુકાદાઓનો સંદર્ભ લેવામાં આવી શકે છે.

૮.૧. મદન લાલ શર્મા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પંજાબ અને હરિયાણા વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૪૦ સાથે વાંચિત કલમો ૪૬૫, ૪૭૫, ૧૯૬ હેઠળ દાખલ થયેલી ફરિયાદ રદ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. ધ્યાન પેરા નં. ૯ અને ૧૦ તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું :

“૯. ત્યારબાદ હરિયાણા જિલ્લાના ન્યાયાધીશ (સજાગતા) દ્વારા તપાસ હાથ ધરવામાં આવી, જેમણે ૩૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૩ના રોજ અહેવાલ રજૂ કર્યો. ત્યારપછી ન્યાયમૂર્તિ આઈ.એસ. ટિવાના દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને ધ્યાનમાં લેતાં, પંજાબ અને હરિયાણા વડી અદાલતે તેના રજિસ્ટ્રાર મારફતે અપીલકર્તા તથા અન્ય વિરુદ્ધ મુખ્ય ન્યાયિક દંડાધિકારી, ચંડીગઢની અદાલતમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૯૩, ૧૯૬, ૪૬૫ અને ૪૭૧ને કલમ ૧૦૯ સાથે વાચતાં, હેઠળના ગુનાઓ બદલ ફરિયાદ દાખલ કરી.

૧૦. આ બાબતના આ દૃષ્ટિકોણમાં, ફરિયાદ દાખલ કરવામાં કોઈ વિલંબ નથી. વધુમાં, માત્ર વિલંબના આધારે, આ અદાલત પોતાની સહજ અધિકારક્ષેત્રમાં ફરિયાદ રદ કરશે નહીં. તેમ છતાં, અરજદારને નીચલી અદાલત સમક્ષ દર્શાવવું ખુણું છે કે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને કારણે તેને પૂર્વગ્રહ થયો છે, પરંતુ ફરિયાદ રદ કરવા માટે તે કોઈ આધાર નથી.”

૮.૨. ડોલીબેન કાંતિલાલ પટેલ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૪૦૬, ૪૦૯, ૪૨૦, ૪૬૫, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૭૧ અને ૧૨૦બી હેઠળ તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૭૭એ હેઠળ પણ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં

આવી હતી. આ નિર્ણયમાં, આ અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે માત્ર એટલા કારણે કે ફરિયાદ વ્યાપારી વ્યવહારને સંબંધિત છે અને/અથવા નાગરિક વિવાદ સામેલ છે અને/અથવા નાગરિક ઉપચાર ઉપલબ્ધ છે, તપાસ અથવા તો કાર્યવાહી પણ સમાપ્ત કરી શકાતી નથી, જો કેસના તથ્યો પરથી એવો ખુલાસો થાય કે દંડનીય અપરાધ પ્રાથમિક દષ્ટિએ આચરવામાં આવ્યો છે અને આક્ષેપિત અપરાધનાં આવશ્યક તત્વો અસ્તિત્વમાં છે.

૮.૩. તેમાં, અદાલતે વધુમાં આ પણ ઠરાવ્યું કે ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ દાખલ આ અરજીમાં, કેસમાં સંડોયેલા વિવિધ પાસાઓનું વિશ્લેષણ કરવા બદલે, જરૂરી પૂરતું સામગ્રી ઉપલબ્ધ છે જેથી માનનીય નીચલી અદાલત તેને સ્વતંત્રપણે પરખી શકે અને કાયદાનુસાર યોગ્ય નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે.

૮.૪. પરિચ્છેદ નં. ૨૦ અને ૨૧ તરફ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આ અદાલતે આ નિષ્કર્ષ આપ્યો હતો કે આરોપપત્રમાં અરજદારની કથિત સંડોવણી અને કથિત ભજવેલી ભૂમિકા દર્શાવવામાં આવી છે. આ અદાલતે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે તપાસ અધિકારીએ એકત્રિત કરેલ સમગ્ર સામગ્રી નીચલી અદાલત સમક્ષ ઉપલબ્ધ છે અને માનનીય નીચલી અદાલત સમગ્ર સામગ્રીનું પરિક્ષણ કરી શકશે તથા, જો અને જ્યારે અરજદાર દ્વારા યોગ્ય અરજી કરવામાં આવે ત્યારે, યોગ્ય આદેશ પાસ કરી શકશે. આ અદાલતે નિષ્કર્ષ આપ્યો હતો કે કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, સંહિતાની ધારા ૪૮૨ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા અદાલત સંમત નથી.

૮.૫. દોલતરામ તેજચંદ હરજાણી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં પેરાગ્રાફ નં. ૯.૧૩ અને ૯.૧૬ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

“૯.૧૩ સ્થિતિ/પ્રશ્ન (ભારતીય સાક્ષ્ય અધિનિયમની કલમ રૂપના ઉપબંધના પ્રકાશમાં ઉઠાવવામાં આવેલ) કે સહઆરોપીનું નિવેદન પુરાવામાં ગ્રાહ્ય નથી અને તેથી તેના પર આધાર રાખી શકાય નહીં, એનો અર્થ એવો કરી શકાય નહીં કે આપું નિવેદન તપાસ/અન્વેષણ શરૂ કરવા અને ચલાવવા માટે, અથવા તપાસ/અન્વેષણને કોઈ નિશ્ચિત દિશામાં દોરવા માટે, સંકેત કે માહિતીરૂપે પણ વિચારવામાં આવી શકે નહીં અથવા ઉપયોગમાં લેવાઈ શકે નહીં. આપું નિવેદન તપાસ/અન્વેષણ શરૂ કરવા અને ચલાવવા માટે સંકેત અથવા માહિતીના એક અંશ તરીકે (અને ‘પુરાવા’ તરીકે નહીં) ગણવામાં આવી શકે છે, જેથી એ નિર્ધારિત કરી શકાય કે શું કોઈ સ્વતંત્ર, સંતોષકારક અને વિશ્વસનીય સામગ્રી અસ્તિત્વમાં છે કે જે આગળની તપાસ શરૂ કરવા માટેની વધુ તપાસ ચાલુ રાખવાનું સમર્થન કરે, ન્યાયસંગત ઠરાવે અથવા તેનો કારણ પૂરો પાડે. તપાસ શરૂ થઈ ચૂકેલી હોય અથવા પ્રક્રિયા ચાલુ હોય તે તબક્કે, કોઈપણ સમયે અથવા કોઈપણ પ્રશ્ને આપું નિવેદન પુરાવા તરીકે માનવાનો અથવા વિચારવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી અને તેથી તપાસ અધિકારીને

તપાસ બંધ કરવા માટે આદેશ આપવો, એટલે કે, તપાસ રદ કરવી, યોગ્ય કે ન્યાયસંગત ગણાય નહીં.

૯.૧૬ આ તબક્કે તથા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની વર્તમાન કાર્યવાહી દરમ્યાન, આ અદાલત ઉપલબ્ધ પુરાવાના આધારે આરોપ સિદ્ધ થઈ શકે છે કે નહીં તે અંગે તપાસ કરી તથા નિર્ણય કરી શકતી નથી અને/અથવા અદાલત માટે એ તપાસમાં પ્રવેશ કરવાનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી કે એફ.આઈ.આર. તથા આરોપપત્રમાં કરાયેલા આરોપો વિશ્વસનીય છે કે નહીં; અને ત્યારબાદ અદાલત માટે આરોપોની સત્યતા અથવા વિશ્વસનીયતા બાબતે નિશ્ચિત નિષ્કર્ષ આપવાનું પણ યોગ્ય નથી. કલમ ૪૮૨ હેઠળની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે, વિચારણા એટલા પૂરતી મર્યાદિત રાખવાની રહે છે કે એફ.આઈ.આર. તથા આરોપપત્રમાં કરાયેલા આરોપોને તેમના મુખપૃષ્ઠ મૂલ્યે લઈ અને સમગ્રરૂપે સ્વીકારી લેતાં આરોપિત ગુનાના તત્વો બને છે કે નહીં.”

૮.૬. મર્યાદાના આક્ષેપ અંગે, જાપાની સાહૂ (ઉપરોક્ત)ના નિર્ણય પર, વિશેષ કરીને પરા. ૧૪ પર, આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૯૪ અને ૩૨૩ હેઠળના ગુનાઓ માટે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. પરા. ૧૪ આ મુજબ વાંચાય છે :

"૧૪. ફોજદારી ન્યાયનો સામાન્ય સિદ્ધાંત એ છે કે "ગુનો ક્યારેય મરતો નથી". આ સિદ્ધાંત પ્રખ્યાત સૂત્ર નુલુમ ટેમ્પસ ઓર લોકસ ઓકરિટ રેજી માં પ્રતિબિંબિત થાય છે (સમયના વિલંબથી આરોપીઓ વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવામાં કાઉન માટે કોઈ અડચણ ઊભી થતી નથી). મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ફોજદારી કાર્યવાહી પર લાગુ પડતો નથી, સિવાય કે તે અસર માટે સ્પષ્ટ અને વિશિષ્ટ જોગવાઈઓ હોય; ઉદાહરણ તરીકે, આ અધિનિયમના અનુચ્છેદ ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૩૧ અને ૧૩૨. સ્થિર કાયદા મુજબ ફોજદારી ગુનો વ્યક્તિ સામે કરાયો હોવા છતાં રાજ્ય અને સમાજ વિરુદ્ધનું અપરાધ માનવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે, ગંભીર ગુનાઓમાં ફરિયાદ પક્ષ રાજ્ય દ્વારા કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે અને કાયદાની અદાલતને માત્ર વિલંબના આધારે ફરિયાદ પક્ષને ફગાવી દેવાની સત્તા નથી. કાયદાની અદાલતમાં જવામાં થતો માત્ર વિલંબ, પોતે જ, કેસ રદ કરવા માટે આધાર પૂરું પાડતો નથી, તેમ છતાં તે અંતિમ નિર્ણય સુધી પહોંચવામાં સંબંધિત પરિસ્થિતિ તરીકે ગણવામાં આવી શકે છે.

૮.૭. બદ્દૂ રામ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં અપ્રમાણિત દસ્તાવેજની ફૂટરચના કરવાના કૃત્યનું, તે કેસની હકીકતોના સંદર્ભમાં, વિચારણા કરવામાં આવ્યું હતું.

૮.૮. વિજયન્દર કુમાર (ઉપરોક્ત)ના કેસમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૨૦ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે ફોજદારી કાર્યવાહી દરમિયાન નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો ઇનકાર કરતાં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે :

૧૧. કોઈ શંકા નથી કે એફ.આઈ.આર.માં કરાયેલાં નિવેદનો અને આક્ષેપોના સંદર્ભમાં વડી અદાલતના અભિપ્રાયો એફ.આઈ.આર.ને જ રદ કરવાની પ્રાર્થનાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં હતા, પરંતુ આ કેસના તથ્યોમાં તે નિષ્કર્ષો અને અવલોકનો હજી પણ સંબંધિત છે અને તે અપીલકર્તાઓની તરફેણી કરવામાં આવેલી દલીલોને સમર્થન આપતા નથી. વર્તમાન તબક્કે, જ્યારે માહિતીદાતા અને સાક્ષીઓએ એફ.આઈ.આર.માં કરાયેલા આક્ષેપોને સમર્થન આપ્યું છે, ત્યારે અપીલની અરજી સાથે જોડાયેલા દસ્તાવેજોના આધારે આ અદાલતે આક્ષેપોની સાર્થકતાનું મૂલ્યાંકન કરવું યોગ્ય રહેશે નહીં. આવા સામગ્રી અપીલકર્તાઓ દ્વારા તેમની બચાવમાં કાયદા મુજબ યોગ્ય તબક્કે યોગ્ય વિચારણા માટે રજૂ કરી શકાય છે.

૯. વર્તમાન કેસમાં, પ્રશ્નિત જમીનના ટુકડાઓ બાબતે નીચેના સાત વેચાણ દસ્તાવેજો અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા હોવાનું જણાય છે.

ની તરફે

દ્વારા

રાજુભાઈ નરસિંહભાઈ વાડોલિયા: રમેશભાઈ નરસિંહભાઈ
— અમલનામાના અધિકૃતકર્તાના પિતા (અમલનામા ધારક)

ધારક

ભાનુબેન ભાનજીભાઈ : અધિકારપત્રના ધારકના પિતા

ધારક

ચોટાભાઈ સોમાભાઈ : વકીલનામાધારક

કુંવરબેન વિલાભાઈ : મોકલદારપત્રાધિકારી ધારક

ચંપાબેન જયંતીલાલ : અધિકૃત પાવર ઓફ એટર્ની ધારક

દાનાભાઈ જેઠાભાઈ : મુક્તિનામાધારક

રમેશભાઈ નરસિંહભાઈ : નરસિંહભાઈ રવિજીભાઈ વડોળિયા

નડિયાપરા અને માનસુખભાઈ

નરસિંહભાઈ નડિયાપરા

૧૦. પોલીસએ તપાસ દરમિયાન ખરીદદારના નિવેદનો નોંધ્યા છે. એવું જણાય છે કે ઉપર ઉલ્લેખિત વેચાણ દસ્તાવેજોમાંથી એક સિવાય બાકીના બધા વેચાણ દસ્તાવેજો પાવર ઓફ એટર્ની ધારક એટલે કે રમેશભાઈ નરસિંહ દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા છે. તેઓ સ્વ. મણિબેનના પાવર ઓફ એટર્ની ધારક હોવાનું

દાવો કરે છે. એક વેચાણ દસ્તાવેજ પાવર ઓફ એટર્ની ધારકના પિતાએ અમલમાં મૂક્યો છે.

૧૦.૧. પોલીસે તપાસ દરમિયાન ખરીદદારોનું નિવેદન નોંધ્યું છે. સુનાવણી વખતે, આ સાક્ષીઓ/ખરીદદારોના નિવેદનો તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું. ચંપાબેન સિવાય, કોઈપણ ખરીદદારના નિવેદનમાં વર્તમાન અરજદારનું નામ ખુલાસા પામતું નથી. ચંપાબેન તેમના નિવેદનમાં કહે છે કે વર્તમાન અરજદાર તેમની જ જાતિનો છે અને તેમની પ્રેરણાથી તેમણે આ વર્તમાન પ્લોટ ખરીદ્યો હતો. તેમણે રકમ વર્તમાન અરજદારને ચૂકવી હતી. વર્તમાન અરજદારે પાવર ઓફ એટર્ની ધારકને વેચાણદસ્તાવેજ કરાવવા માટે સૂચના આપી હતી. તેઓ કહે છે કે તેમણે આ પ્લોટ વર્ષ ૧૯૯૨માં ખરીદ્યો હતો, ત્યારબાદ વર્ષ ૧૯૯૬માં તેમણે તે પ્લોટ દાનાભાઈને વેચ્યો હતો. ઉક્ત વ્યવહાર વર્તમાન અરજદારની પ્રેરણાથી થયો હતો. તેમને દાનાભાઈ પાસેથી પ્રતિફળ પ્રાપ્ત થયું હતું. તેઓ કહે છે કે તેમના દ્વારા ખરીદવામાં આવેલા ઉક્ત પ્લોટ અંગેનો નાણાકીય વ્યવહાર માત્ર વર્તમાન અરજદાર સાથે જ હતો.

૧૧. સુનાવણીના સમયે એ દર્શાવવામાં આવ્યું કે ચંપાબેન સિવાય સ્ટેમ્પ વેન્ડરનું નિવેદન પણ છે, જેમાં તે કહે છે કે સ્ટેમ્પ પેપર નાનુભાઈના નામે ખરીદવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર તરફના વિદ્વાન વકીલ રજૂઆત કરે છે કે અરજદારનું નામ નાંજીભાઈ છે અને તે નાનુભાઈ નથી. ફરિયાદી તરફના વિદ્વાન

વકીલ રજૂઆત કરે છે કે સ્ટેમ્પ વેન્ડરના નિવેદનમાં નાનુભાઈનો ઉલ્લેખ અરજદાર તરફ છે અને અન્ય કોઈ નાનુભાઈ તરફ નથી; અને કોઈ પણ સંજોગોમાં, આ સાક્ષીએ વર્તમાન અરજદારનો ઉલ્લેખ કર્યો છે કે અન્ય કોઈ વ્યક્તિનો, તેની તપાસ ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની કાર્યવાહી માં કરી શકાય નહીં. ફરિયાદી તરફના વિદ્વાન વકીલની આ રજૂઆતમાં નોંધપાત્ર બળ છે.

૧૨. આપેલ મામલામાં કોઈ વિશિષ્ટ પુરાવાને કેટલું મહત્વ આપવું તે પ્રત્યેક કેસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ પર આધાર રાખે છે. કોઈ એકલ સાક્ષીના નિવેદનમાં કોઈ વ્યક્તિનું નામ ખુલાસો કરવામાં આવે, તો કેટલીક પરિસ્થિતિઓમાં એટલું પૂરતું ગણાઈ શકે કે એવી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ પ્રાથમિક દષ્ટિએ કેસ માનવા યોગ્ય બને. આક્ષેપોની પ્રકૃતિ, જે તબક્કે એવી વ્યક્તિનું નામ ખુલાસો કરવામાં આવ્યું હોય તે તબક્કો, ખુલાસાની પ્રકૃતિ અને કેસની પરિસ્થિતિઓ વગેરે, મોટાભાગે આવા સામગ્રીને કેટલું મહત્વ આપવું તે નક્કી કરે છે. ચંપાબેનના નિવેદનના આધાર પર વર્તમાન અરજદારની સંડોવણી અંગે સંશય કરવો યોગ્ય, યોગ્યતર અને કાનૂની જણાતો નથી. ચંપાબેન કહે છે કે તેણે વર્ષ ૧૯૯૬માં જમીન દાનાભાઈને વેચી હતી. પોલીસે દાનાભાઈનું નિવેદન પણ નોંધ્યું છે. જો આપણે દાનાભાઈના નિવેદનનો સંદર્ભ લઈએ, તો તે કહે છે કે ચંપાબેને રામેશભાઈ નરસિંહ એટલે કે અ-૧ પાસેથી જમીન ખરીદી હતી.

હકીકતમાં ચંપાબેનના હિતમાં વેચાણખત રામેશભાઈ નરસિંહ દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો છે. એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે વેચાણખતમાં ઉલ્લેખ છે કે વેચનારને વળતર રકમ પ્રાપ્ત થઈ છે.

૧૩. વર્તમાન અરજદારનું નામ નરસિંહભાઈ રાવજીભાઈના નિવેદનમાં પણ ખુલાસું થાય છે, અર્થાત્ પાવર ઓફ એટર્ની ધારકના પિતા. પાવર ઓફ એટર્ની ધારક તથા તેમના પિતાએ તેમના પોતાના હિતમાં તથા તૃતીય પક્ષના હિતમાં વેચાણપત્ર નિપજાવ્યું છે, આ બાબત નરસિંહ રાવજીભાઈના નિવેદનનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની છે. જો તેમના નિવેદનને વર્તમાન મામલાના હેતુ માટે વાંચવામાં આવે, તો તે વિશ્વાસ જગાવતું નથી.

૧૪. અરજદાર તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે કોઈપણ વેચાણદસ્તાવેજ અરજદાર દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો નથી અને કોઈપણ વેચાણદસ્તાવેજ પર અરજદારની સાક્ષી તરીકે પણ સહી નથી. રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારે કોઈપણ વેચાણદસ્તાવેજના સંદર્ભમાં કોઈ પ્રતિફળ પ્રાપ્ત કર્યું નથી. તે સિવાય, કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, મારા મત મુજબ ચંપાબેન તથા સ્ટેમ્પ વેન્ડરની નિવેદન અને આરોપી નં. ૧ના પિતાનું નિવેદન એવી પ્રકૃતિના નથી કે જેમાં અરજદારની સંડોવણી વિશ્વસનીય ઠરાવી શકાય.

૧૪.૧. સુશ્રી પટેલ, અરજદારના વકીલ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલે મેસર્સ પેપ્સી ફૂડ્સ (ઉપરોક્ત), ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ક્રમાંક ૨૮, તરફ ધ્યાન દોર્યું છે, જે નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:—

૨૮. ફોજદારી કેસમાં આરોપીને તહોમત આપવા માટે સમન્સ પાઠવવો એક ગંભીર બાબત છે. ફોજદારી કાયદો રુટીન પ્રક્રિયા મુજબ પ્રારંભિત કરી શકાય નહિ. એવું નથી કે ફરિયાદમાં કરાયેલા આક્ષેપોને આધાર આપવા ફોજદારી કાયદો પ્રારંભિત કરાવવા ફરિયાદીએ માત્ર બે સાક્ષીઓને રજૂ કરવાના જ હોય. આરોપીને સમન્સ પાઠવવાનો મેજિસ્ટ્રેટનો આદેશ એવો હોવો જોઈએ કે જેમાંથી જણાય કે તેમણે કેસના તથ્યો તથા તેના પર લાગુ પડતા કાયદાનો વિચાર કર્યો છે. તેમને ફરિયાદમાં કરાયેલા આક્ષેપોની પ્રકૃતિ તથા તેના આધારરૂપ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાનું પરીક્ષણ કરવું પડે અને તે ફરિયાદીને આરોપી સામે આરોપ સિદ્ધ કરવા પૂરતું થશે કે કેમ તે જોવું પડે. આરોપીને સમન્સ પાઠવતા પહેલાં પ્રારંભિક પુરાવાની નોંધણી વખતે મેજિસ્ટ્રેટ નિષ્ક્રિય દર્શક હોય એવું નથી. મેજિસ્ટ્રેટે રેકર્ડ પર લવાયેલ પુરાવાનું કાળજીપૂર્વક નિરીક્ષણ કરવું પડે અને આક્ષેપોની સત્યતા કે અસત્યતા જાણવા માટે ફરિયાદી તથા તેના સાક્ષીઓને પ્રશ્નો પણ પુછી શકે, અને

ત્યારબાદ જોવાનું કે આરોપીઓ પૈકી કોઈ દ્વારા અથવા સૌ દ્વારા કોઈ ગુનો પ્રાથમિક દષ્ટિએ આચરિત થયો છે કે કેમ.

૧૫. સુનાવણીના સમયે અદાલતના ધ્યાનમાં લવાયેલ એક મહત્વપૂર્ણ વિકાસ એ હતો કે ફરિયાદીએ વકિલાતનામાધારક અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજકોટની વરિષ્ઠ વિભાગની અદાલતમાં આર.સી.એસ. નં. ૩૪૦/૨૦૧૧ તરીકે એક નિયમિત નાગરિક દાવો દાખલ કર્યો છે. ઉક્ત દાવામાં, રાજ્ય સરકારે પોતાને પક્ષકાર પ્રતિવાદી તરીકે જોડવા માટે અરજી દાખલ કરી છે. રાજ્ય સરકારનું કહેવું છે કે શહેરી જમીન સીમા અધિનિયમ મુજબ શરૂ કરાયેલ કાર્યવાહીમાં રાજ્ય સરકારે ઉક્ત વિવાદિત જમીન મેળવી લીધી છે અને તે જમીન રાજ્ય સરકારની છે. ઉક્ત દાવો હાલમાં અદાલતમાં લંબિત છે.

૧૫.૧. ઉપરોક્ત તથ્ય ઉપરાંત એક અત્યંત ગંભીર પ્રક્રિયાત્મક “ચૂક” વિષે પણ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે — ફરિયાદકર્તા દ્વારા ચૂ.કે.માંથી ગુજરાત વિજિલન્સ કમિશનને કરાયેલ સંદેશાવ્યવહાર, ઉક્ત કમિશન દ્વારા ડી.સી.બી., શાખા, રાજકોટને મોકલવામાં આવે છે. ઉક્ત શાખા દ્વારા આ સંદેશાવ્યવહાર ગાંધીગ્રામ પોલીસ સ્ટેશન, રાજકોટને મોકલવામાં આવ્યો. આ મુજબ, ફરિયાદ ઉક્ત પોલીસ સ્ટેશન ખાતે દાખલ કરવામાં આવી. સુનાવણી સમયે, આ બાબતે સ્પષ્ટતા મેળવવા માટે, વિદ્વાન એ.પી.પી.ને તપાસ અધિકારીને હાજર રાખવા

વિનંતી કરવામાં આવી. પૂછવામાં આવતા, તપાસ અધિકારી એ સ્પષ્ટ કરી શક્યા નહોતા કે કમિશન દ્વારા મૂળ સંદેશાવ્યવહાર ઈ-મેઈલથી પ્રાપ્ત થયો હતો કે નિયમિત ટપાલથી. ત્યારબાદ, હસમુખભાઈને ફરિયાદકર્તા તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા હોવા છતાં, ગાંધીગ્રામ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે નોંધાયેલી ફરિયાદ પર ફરિયાદકર્તાએ સહી કરી નથી. ફરિયાદકર્તા — હસમુખભાઈ ચૂ.કે.માં નિવાસ કરે છે. ફરિયાદ કેવી રીતે દાખલ કરવામાં આવી અને તેને હસમુખભાઈ ગઢિયા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાઈ શકે, તે સમજવું મુશ્કેલ છે. ફરિયાદના અંતે, ઉક્ત પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ ફરિયાદ પર સહી કરી છે, જે અલગ બાબત છે. તેઓ ફરિયાદકર્તા નથી. ફરિયાદ પર ફરિયાદકર્તાની સહી હોવી આવશ્યક છે. એ બાબત વિવાદિત નથી કે ફરિયાદકર્તાએ ફરિયાદ પર સહી કરી નથી. વધુ ગંભીર બાબત તો એ છે કે ફરિયાદ “નોંધ્યા” બાદ પણ તપાસ અધિકારીએ ફરિયાદકર્તાનું નિવેદન નોંધવાનું ધ્યાન લીધું નથી. એવું જણાય છે કે ફરિયાદકર્તા હજુ પણ ચૂ.કે.માં જ રહે છે, અને તેમની સહી વિના ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી છે તથા કોઈપણ સમયે તેમનું નિવેદન નોંધ્યા વિના તહોમતનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું છે.

૧૫.૨. તપાસ, જેના અનુસંધાને તહોમતનામું દાખલ કરવામાં આવ્યું, તેમાંથી ખુલ્લું કે સંબંધિત પ્લોટો/ઉપપ્લોટોનું લેવડદેવડ આશરે ૧૭ વર્ષ પૂર્વે થઈ ચૂક્યું હતું. હાલના મામલે એફ.આઈ.આર.નું મૂલપણ કરવા માટે, સુરજીત સિંહના કેસ એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૮૦૭ તથા લલિતાકુમારના કેસ અને

લલિતાકુમારીના કેસ એ.આઈ.આર. ૨૦૧૪ એસ.સી. ૧૮૭ માં નિર્ધારિત માર્ગદર્શિકાઓ પર સંદર્ભ અને આધાર લઈ શકાય છે.

૧૬. હાલના અરજદારની બાબતમાં, ફરિયાદ પક્ષની દલીલમાં કોઈ વિશેષ તત્ત્વ જણાતું નથી.

૧૭. નિષ્કર્ષ પર પહોંચતાં પહેલાં, ફરિયાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દઢતાપૂર્વક આધારિત ન્યાયનિર્ણયોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે.

૧૭.૧. વિલંબિત એફઆઈઆરના મુદ્દે અરજદાર તરફથી વકીલશ્રી દ્વારા રજૂ કરાયેલી દલીલોના પ્રત્યુત્તરમાં. જપાની સાહૂના કેસ (ઉપરોક્ત) પર આધાર મુકવામાં આવ્યો હતો, જેમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે “અપરાધ કદી મરતો નથી”. (પેરા ૧૪).

૧૭.૨. ધ્યાનમાં રાખવું યોગ્ય રહેશે કે તે કેસમાં ગુનો ૦૨.૦૨.૧૯૯૬ના રોજ કરાયો હોવાનું આક્ષેપિત હતું અને ફરિયાદ ૦૫.૦૨.૧૯૯૬ના રોજ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૯૪, ૩૨૩, ૫૦૬ વગેરે હેઠળના ગુનાઓ બાબતે હતું. મર્યાદાનો વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો,

કારણ કે મેજિસ્ટ્રેટે ગુનાઓ અંગે માત્ર ૦૮.૦૮.૧૯૯૭ના રોજ જ સંજ્ઞાન લીધું હતું. ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત ગુનાઓ અંગે અદાલતે વિલંબિત સંજ્ઞાન લીધું હોવાથી આરોપીએ મર્યાદાનો વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સંહિતા ની કલમ ૪૬૮ હેઠળ આરોપી વિરુદ્ધની કાર્યવાહી પર પ્રતિબંધ છે. વડી અદાલતે આ વાંધાને માન્ય રાખ્યો તેના વિરોધમાં સર્વોચ્ચ અદાલતમાં દાખલ થયેલી અપીલમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે વિવિધ વડી અદાલતોમાં આ મુદ્દા અંગે પ્રવર્તતી ભિન્ન અભિપ્રાયોને ધ્યાનમાં લીધા. જાપાની સાહૂના કેસ પર (ઉપરોક્ત) કરાયેલ આધાર અપ્રસ્તુત છે. અરજીકર્તાની દલીલ એ નથી કે ફરિયાદ મર્યાદાથી પ્રતિબંધિત છે. ફરિયાદીએ વિજિલન્સ આયોગને સંબોધેલા પત્રમાં જણાવ્યું છે કે તે ગેરકાયદેસર રીતે કબજામાં લેવાયેલી જમીન મેળવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છે અને કેટલાક લોકોએ તેના પર બાંધકામ પણ કર્યું છે. અહીંના અરજીકર્તાનું એવું કહેવું નથી કે દાખલ કરાયેલી ફરિયાદ મર્યાદાથી પ્રતિબંધિત છે. ફરિયાદી દ્વારા કાર્યવાહી આરંભવામાં થયેલો વિલંબિત — અત્યંત વિલંબિત — આરંભ અરજીકર્તાના કેસના વિચારણા માટે સંબંધિત પરિબળ તરીકે દલીલ કરવામાં આવ્યો હતો. જાપાની સાહૂનો કેસ (ઉપરોક્ત) ફરિયાદીને કોઈ સહાય કરતો નથી.

૧૭.૩. આ તબક્કે, વિદ્વાન વકીલશ્રી શ્રી ગોગિયાએ આ અદાલતના રજિસ્ટ્રારને સંબોધિત પત્ર રજૂ કર્યો છે, જેમાં જણાવાયું છે કે તેઓ પક્ષકારની સૂચના મુજબ મુદ્દામાંથી પાછા ફરી રહ્યા છે. તેમણે પોતાના પક્ષકારના પત્રવ્યવહાર સાથે આ ઉક્ત પત્ર રજૂ કર્યો. શ્રી ગોગિયાએ આજે રજૂઆત કરી છે

કે તેમના પક્ષકારના પત્રને ધ્યાનમાં લેતાં તથા નિવૃત્તિ પુરસીસને ધ્યાનમાં લેતાં, મુદ્દાને એક સપ્તાહ માટે મુલતવી રાખવામાં આવે. આવી અસાધારણ વિનંતી મંજૂર કરી શકાય તેમ નથી, કારણ કે આ મામલે ૦૫.૦૯.૨૦૧૪ના રોજ મોટા ભાગે આદેશલેખન કરવામાં આવ્યું હતું અને દિવસના અંતે આદેશનું ડિક્ટેશન પૂર્ણ થઈ શક્યું ન હોવાથી, મામલો આગામી દિવસે એટલે કે આજે ૦૮.૦૯.૨૦૧૪ના રોજ રાખવામાં આવ્યો હતો. આદેશના ડિક્ટેશનની પ્રક્રિયા દરમિયાન જ મુલતવી રાખવાની વિનંતી મંજૂર કરવી શક્ય નથી. ઉક્ત વિનંતી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૭.૪. મદનલાલ શર્માના કેસ (ઉપરોક્ત) પર ખૂબ આધાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. આ પર આધાર મૂકવો પણ અસ્થાને છે. ઉપરોક્ત બાધ્યકારી સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેતા, પંજાબ અને હરિયાણા વડી અદાલતના માનનીય એકલ ન્યાયાધીશનો ચુકાદો ફરિયાદીને મદદરૂપ થઈ શકે તેમ નથી.

૧૭.૫. ડોલીબેન (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણય પર પણ આધાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં છેતરપિંડી અને ફૂટીરચના ના ગુનાના સંબંધમાં અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી. અદાલતે નોંધ્યું હતું કે તેના વિરુદ્ધ પણ પ્રાથમિક દષ્ટિએ કેસ બને છે. તેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઓડિટરે મોટી રકમની ગેરવાપરી શોધી કાઢી હતી, જે અરજદારના ખાતામાંથી ખસેડી લેવામાં આવી હતી. તપાસ અધિકારીએ નોંધેલા નિવેદનોના આધાર પર રજૂઆત કરવામાં

આવી હતી કે વર્તમાન અરજદારની પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ સંડોવણી છે. તે કેસમાં આક્ષેપ એવો હતો કે સમાજના દસ્તાવેજો/ઠરાવો કૂટીરચિત અને બનાવટી હતા. સંમતિ અને રાજીનામાના પત્રો પણ કૂટીરચિત અને બનાવટી હતા. જિલ્લા નોંધણી અધિકારી તરફથી કહેવાતી પરવાનગી પણ કૂટીરચિત અને બનાવટી હતી. આ અદાલતે અરજી નામંજૂર કરી હતી અને દુર્ભાવના તથા શત્રુતાના આક્ષેપને પણ નામંજૂર કર્યા હતા. અદાલતે એ રજૂઆત પણ નામંજૂર કરી હતી કે વિવાદ નાગરિક સ્વરૂપનો છે. ડોલીબેન (ઉપરોક્ત) નો કેસ ફરિયાદીને કોઈ મદદરૂપ થશે નહીં.

૧૭.૬. દોલતરામના કેસમાં (ઉપરોક્ત), એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે કાયદાની સ્થિર સ્થિતિ મુજબ સહઅભિયુક્તનું નિવેદન પુરાવામાં અગ્રાહ્ય છે. વધુમાં એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે તપાસ કઈ દિશામાં આગળ વધારવી તે નક્કી કરવા માટે તપાસ અધિકારી તેવા નિવેદનનો સંદર્ભ લઈ શકે છે તથા તેના પર આધાર રાખી શકે છે. વર્તમાન કેસમાં, રમેશભાઈ સિવાય, ફરિયાદમાં અન્ય કોઈનું આરોપી તરીકે નામ દર્શાવાયું નથી. એવું પણ નથી કે વર્તમાન અરજદારનું નામ કોઈ એક આરોપીના નિવેદનમાં ખુલ્લું હોય અને તેવું નિવેદન અદાલતના વિચારણા માટે મૂકવામાં આવ્યું હોય. એ-૧ના પિતાનું નિવેદન કશી રીતે પણ વિશ્વાસ ઉપજાવનાર સ્વરૂપનું નથી; આ કહેતાં હું સાક્ષીઓના નિવેદનનું મૂલવણ કરતી વખતે આ અધિકારક્ષેત્રમાં અદાલતની

મર્યાદાથી પૂર્ણપણે વાકેફ છું. આગળ, એ-૧ના પિતા આરોપી નથી અને તેમના નિવેદનને સહઅભિયુક્તનું નિવેદન કહી શકાય નહીં. વાસ્તવમાં, રમેશભાઈ – એ-૧ના નિવેદનમાં વર્તમાન અરજદારનું નામ ઉલ્લેખિત નથી. દોલતરામનો કેસ (ઉપરોક્ત) અરજદારને વિશેષ મદદરૂપ થતો નથી.

૧૭.૭. વિજયેન્દ્ર કુમારના (ઉપરોક્ત) નિર્ણય પર કરવામાં આવેલી નિર્ભરતા પણ ખોટી છે. આ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૨૦ અને ૧૨૦ખ હેઠળના ગુનાઓનો મામલો હતો. માત્ર શીર્ષક-નોંધનું વાંચન કરતાં જ એવું જણાય છે કે વ્યાપારી વ્યવહાર અંગે પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો હતો અને તે સંદર્ભમાં ચાર પછીની તારીખના ચેકો જારી કરવામાં આવ્યા હતા. જણાવાયેલા ચેકો પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા સમાધાન અનુસંધાને જારી કરવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદીનો એવો કેસ છે કે અપીલકર્તા-આરોપી દ્વારા આપવામાં આવેલી ખાતરી વિના તેમણે સમાધાનના દસ્તાવેજો પર હસ્તાક્ષર કર્યા હોત નહીં કે તેમને પછીની તારીખના ચેકો મળ્યા હોત નહીં – જે સમાધાન અનુસંધાને આપવામાં આવ્યા હતા. આક્ષેપ એવો હતો કે તમામ આરોપીઓએ પરસ્પર સંમતિ તથા ષડયંત્ર દ્વારા ખોટું નિવેદન કરીને અને ખોટી ખાતરી આપીને ફરિયાદી સાથે છેતરપિંડી કરી અને છેતર્યા હતા, અને એ રીતે ફરિયાદીને દસ્તાવેજો પર હસ્તાક્ષર કરવા તથા ચેકો સ્વીકારવા માટે પ્રેરિત કર્યો હતો. મુખ્ય ન્યાયિક દંડાધિકારીએ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૨૦ અને ૧૨૦ખ હેઠળના ગુનાની

નોંધ લેવા અંગેનો આદેશ પસાર કર્યો હતો અને તેની સામે વડી અદાલતમાં કરાયેલી અરજી રદ કરવામાં આવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે પણ અરજી રદ કરી હતી. વર્તમાન કેસની પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લેતાં, વિજયેન્દ્ર કુમારનો (ઉપરોક્ત) કેસ ફરિયાદીને કોઈ મદદરૂપ થતો નથી; વાસ્તવમાં, ફરિયાદીએ જાગૃતિ આયોગને સંબોધિત પત્રમાં કોઈ વ્યક્તિનું નામ પણ લીધું નથી, ષડયંત્ર સંબંધિત કોઈપણ આક્ષેપોની તો વાત જ શું.

૧૮. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, હાલના અરજીકર્તા વિરુદ્ધ ટ્રાયલ ચલાવવા માટેનો કોઈ કેસ હોવાનું કહેવું શક્ય નથી. તેથી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવી કાયદાની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ ગણાશે. ન્યાયના હિતમાં હસ્તક્ષેપ આવશ્યક છે. તેથી, આ અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે. ગાંધીગ્રામ પોલીસ સ્ટેશન, રાજકોટ ખાતે નોંધાયેલ અને ૨૦૦૯ના સીઆર નં. આઈ-૧૮ તરીકેની આક્ષેપિત એફઆઈઆર તથા તે અનુસાર આરંભવામાં આવેલી અનુગામી કાર્યવાહી અરજીકર્તા બાબતે રદ કરવામાં આવે છે. આ મુજબ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. નિયમ આ હદ સુધી પૂર્ણપણે મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિશ્રી આર.ડી. કોઠારી)

/ફાલ્ગુની/

વિષય: ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૬૫, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૭૧ અને ૧૨૦બ મુજબ ના કેસ હેઠળ થયેલ હુકમ સામે અપીલ.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.